

***Christian Domnitz: Zápas o Benešovy dekrety
před vstupem do Evropské unie.
Diskuze v Evropském parlamentu
a v Poslanecké sněmovně Parlamentu ČR
v letech 2002–2003.***

Přeložil Matěj Spurný. 1. vydání. Praha: Dokořán, 2007, 160 stran, ISBN 978-80-7363-151-2.

Téma Benešových dekretů vyvolávalo ještě před několika lety ostrou diskuzi. Prezidentským dekretům byla věnována nejedna studie, monografie a nespočetně novinových příspěvků. Podrobně byly popsány okolnosti jejich vzniku, jejich důsledky. Mnohé jsme se mohli dočíst i o jejich místě v současném českém právním řádu. Mladému německému badateli se přesto podařilo vstoupit do této bohaté a již víceméně utichlé diskuze s novým pohledem. Vydání se dočkala jeho diplomová práce, v níž se zabývá diskuzemi o dekrettech, které proběhly před vstupem České republiky (ČR) do Evropské unie (EU) v Evropském parlamentu a v Poslanecké sněmovně českého Parlamentu. Sleduje tiskové zprávy, vystoupení poslanců a vede s nimi osobní rozhovory, aby zjistil, jakým způsobem si poslanci v této diskuzi vykládají dějiny.

V první části své práce Christian Domnitz seznamuje čtenáře se zvolenou metodou diskurzivní analýzy (přesněji historické diskurzivní analýzy) a definuje korpus (soubor textů), který bude zkoumat. Ve stručném historickém exkurzu uvádí přehled dekretů, které byly předmětem diskuzí. Navazuje druhá, nejobsáhlejší část studie, zabývající se projevy poslanců Evropského parlamentu. Autor správně připomíná, že v době nejintenzivnějších diskuzí o dekrettech (od března 2002 do dubna 2003) zasedal Evropský parlament bez českých zástupců. Autor popisuje nejprve průběh diskuze (sahající i před rok 2002) od její opakované iniciace přes tzv. Froweinův posudek až k usnesení Parlamentu z 9. dubna 2003, jímž byl schválen vstup České republiky do Unie a které znamenalo nevyslovené ukončení diskuze o dekrettech. Ukazuje, jakou roli při schvalování českého přistoupení dekrety sehrály, jak se nejprve někteří poslanci dožadovali jejich zrušení, pak omluvy nebo gesta smíření a nakonec se Parlament spokojil s projevem Václava Klause. Nově zvolený prezident v něm uvedl, že během druhé světové války a po válce byly spáchány „nepřijatelné činy“ (viz Domnitz, 2007, s. 52). Jádrem druhé kapitoly recenzované knihy jsou stránky, na nichž Ch. Domnitz odhaluje možné interpretace dějin tak, jak se odrazily v diskuzi nad dekrety; uvádí, že na dějiny odkazovala třetina zkoumaných projevů. Nezapomíná se přitom pouze projevy německých a rakouských zástupců (byť převažují), zmiňuje se o všech poslancích, kteří měli potřebu se k prezidentským dekretům vyjádřit.

Ve třetí kapitole autor zaměřuje svou pozornost na diskuzi, která nad dekrety proběhla v Poslanecké sněmovně. V porovnání s Evropským parlamentem vykazovala česká diskuze výrazné odlišnosti. Postrádala šíři evropské diskuze, soustředila se především na majetkové nároky, které by mohly provázet formální zrušení dekretů. Probíhala pod vlivem blížících se voleb, které v zahraničněpolitických záležitostech vzdouvaly vlnu vlastenectví a vyvolávaly přehnané reakce. Česká parlamentní diskuze nepůsobila tak kompaktně jako evropská, neboť do ní zasahovala i vláda a prezident. Autor opakovaně konstatuje, že čeští zákonodárci necítili potřebu o dekrettech diskutovat sami o sobě, jejich projevy a pozornost byly vyvolány evropskou diskuzí. Svá zjištění autor nepojímá nijak kriticky, jeho hlavním cílem je poukázat na rozdílnost obou diskuzí.

Obsahové i formální odlišnosti české a evropské diskuze vedou Ch. Domnitze k závěru, shrnutému ve čtvrté kapitole, že o dekrettech v parlamentech neproběhla jedna, ale dvě

samostatné diskuze. Evropská debata byla vyvolána silnou poptávkou po diskuzi, čeští poslanci vnímali téma dekretů jako vnucené. Evropský parlament diskutoval o tom, zda se jedná o téma patřící do mnohostranných nebo bilaterálních vztahů, čeští zákonodárci jej vnímali jako především historickou záležitost bez politického náboje. Obě diskuze byly nezávislé i proto, že mezi parlamenty neexistovalo v této otázce žádné oficiální propojení. Pokud jde o diskurzivní analýzu, dovozuje autor, že se v obou diskuzích často objevovaly odkazy na utrpení druhé světové války a na historii vůbec. Zatímco evropští poslanci kladli důraz i na budoucnost a vnímali dekrety jako právní záležitost, česká diskuze byla více zaměřena na historické otázky. Svou práci Ch. Domnitz uzavírá názorem, že téma Benešových dekretů může v budoucnu vyvolat další diskuzi, avšak situace dvou rozdílných diskuzí se zřejmě již opakovat nebude.

Bez zajímavosti není ani stručná poznámka překladatele, skromně ukrytá mezi poznámkami pod čarou a dodatkem. V ní překladatel přichází s originální myšlenkou tří jazykových světů: odborného jazyka, „muzea“ historických a právních výrazů a evropského newspeaku. Ve své práci musel brát ohled na všechny tři okruhy a výsledek je zdařilý. Kniha se čte velmi dobře, i když je pravdou, že místy na čtenáře zaútočí německý slovosled nebo větná konstrukce typická pro německou skladbu. Pokud jde o newspeak, stojí za úvahu, která slova (především anglického původu) už nepřekládat a u kterých se ještě pokoušet hledat českou alternativu. Za nepovedené považují například užití slovesa „junktimovat“ na straně 81.

Zatímco myšlenkové postupy a jejich vyjádření jsou pro čtenáře srozumitelné, matoucí dojem může vyvolat obálka publikace a její název. Titulní fotografie (drezína projíždějící kolem české a evropské vlajky) nesouvisí ani se zápasem, ani s Benešovými dekreti. Snad jen modrá vlajka se zlatými hvězdami fotografii a název propojuje. Také název knihy zní – zejména v konfrontaci s jejím obsahem – nepatříčně. Autor v úvodu své práce vysvětluje, že v textu nebude používat spojení Benešovy dekrety, ale československé prezidentské dekrety, neboť druhé uvedené spojení považuje za přesnější. Důsledně tak v celé práci činí, a proto je zarážející, že v názvu opět zní jméno prezidenta Beneše. Také použití výrazu „zápas“ mi vzhledem k obsahu knihy připadne přehnané. Pro úplnost se sluší doplnit, že kniha vyšla i německy, a to s názvem *Benešovy dekrety v parlamentní debatě* a podtitulem *Kontroverze (přeložitelné i jako učené spory) v Evropském parlamentu a v české Poslanecké sněmovně před vstupem České republiky do Evropské unie*.

Uvedené připomínky ale nijak nesnižují obsahovou hodnotu knihy. K přečtení bych ji doporučila hned několika skupinám čtenářů. V první řadě vysokoškolským studentům, kterým může velmi dobře posloužit jako vzor závěrečné práce. Pedantský oponent by mohl napadát snad jen místy až příliš žurnalistický styl práce a odkazy na internetové zdroje, které neodpovídají platné normě. Za ocenění ovšem stojí zejména první kapitola, v níž autor jasně a srozumitelně definuje teoretická a metodologická východiska své práce, což je pro mnohé studenty kámen úrazu a ve většině obhajovaných prací zcela chybí. I pracovní postupy a nasazení autora si zaslouží pochvalu – prostudovat desítky různorodých textů a provést osobní rozhovory se čtrnácti poslanci ve čtyřech státech, to je opravdu solidní základ diplomové práce.

Vydávání diplomových a dizertačních prací v České republice není běžné, jen ty nejlepší se objevují ve zvláštních edicích vysokoškolských nakladatelství. Ani pak ale nemohou jejich autoři čekat, že by je nabízela knihkupectví po celé republice. Christianu Domnitzovi se to splnilo. Velkou roli jistě sehrála skutečnost, že peníze na tisk mu poskytl Česko-německý fond budoucnosti a Rakouský fond budoucnosti. Pro ambiciózní budoucí absolventy by recenzovaná publikace mohla být příkladem, že kvalitní závěrečná práce může vydavatele nebo sponzory oslovit.

Se zájmem si recenzovanou knihu mohou přečíst i badatelé v oboru mezinárodní vztahy. Pro některé může představovat seznámení s diskurzivní analýzou, jiné zaujme téma dekretů nebo předvstupních vztahů České republiky a Evropské unie. Alespoň prolistovat

RECENZE

by si ji měli i politici. Německy precizní práce autora s projevy jejich kolegů ukazuje, že se veřejná vyjádření politiků neztrácejí, že mohou být zkoumána i po letech a v netušených souvislostech. Ch. Domnitz si při srovnání obou diskuzí všimá, že názory některých – především českých – představitelů postrádaly pevnost a promyšlenost. Metoda diskurzivní analýzy odhaluje slabiny jejich úvah. Pro budoucí politiky budiž tato studie výzvou k odpovědným projevům a varováním před rychlými, líbivými, ale nepromyšlenými prohlášeními.

Kniha může oslovit i čtenáře, kteří se o historii, o politiku nebo o mezinárodní vztahy zajímají zpovzdálí. Mohou si díky ní připomenout českou diskuzi o dekretech a uvědomit si, že ještě než se začala objevovat jasná stanoviska českých zástupců, byla již v plném proudu diskuze v rámci Evropského parlamentu. Nabízí se jim nejen obsahové srovnání dvou diskuzí, ale i pohled na rozdílné způsoby práce a postupy obou institucí. Mohou být překvapeni tím, jak velkou pozornost věnovali někteří evropští poslanci problematice, kterou většina naší společnosti považuje za uzavřenou, na straně jedné a „domácí“ na straně druhé.

Zuzana Trávníčková